

Výzkum v pedagogické praxi

Seminář 03

Gabriela Šimková

simkova@ped.muni.cz

Podzim 2024

Témata semináře

1 POZOROVÁNÍ

2 KÓDOVÁNÍ

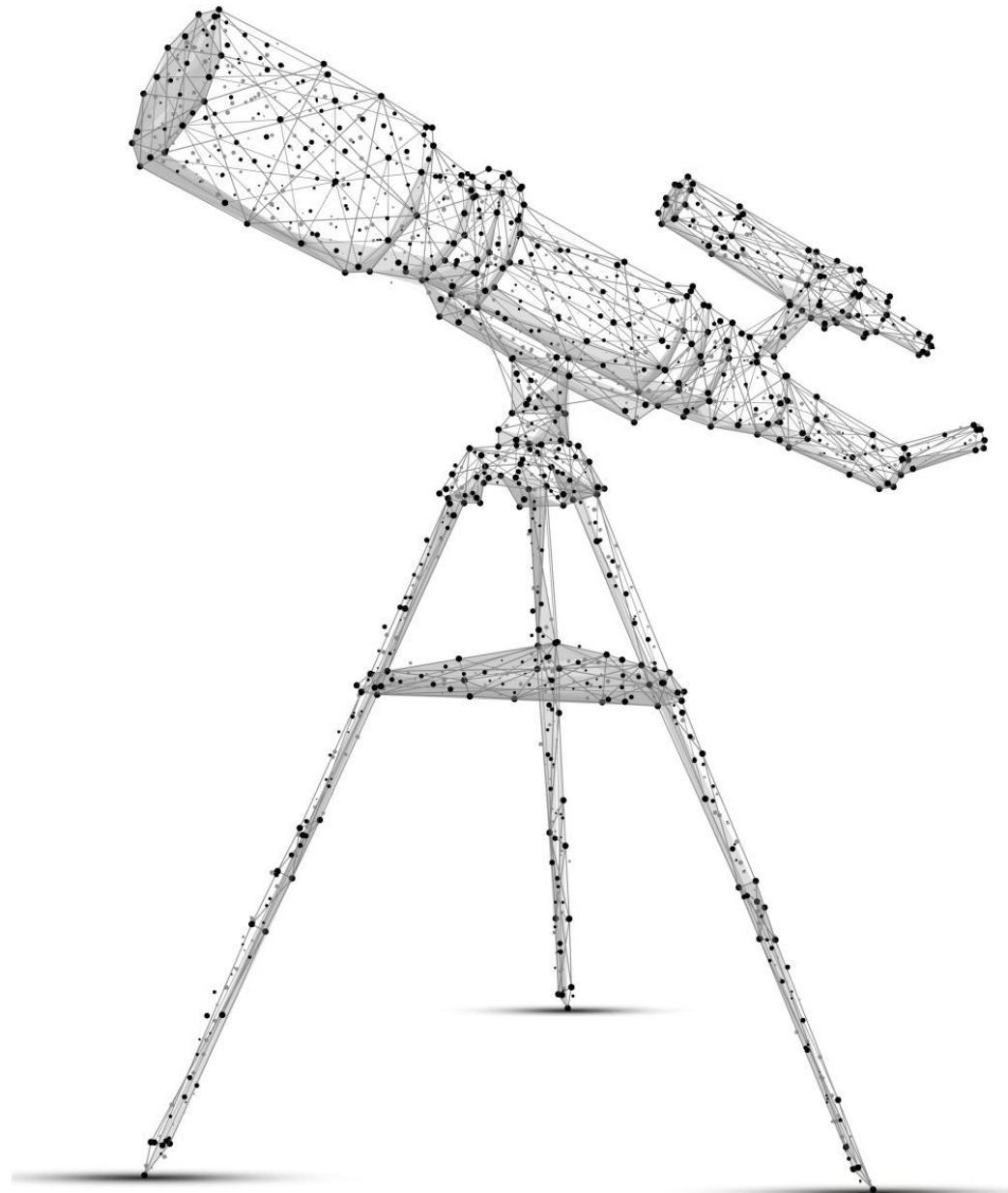
3 ANALÝZA KVALI DAT

STRUKTURA SEMINÁŘE

POZOROVÁNÍ

- Nestrukturované pozorování části vybraného videozáznamu z výuky
- Strukturované pozorování části vybraného záznamu z výuky podle Flandersova systému pozorování interakce
- Reflexe rozdílů mezi strukturovaným a nestrukturovaným pozorováním

Pozorování

1) Pozorujte dění na části videozáznamu z výuky. Předmětem vašeho pozorování je interakce mezi žáky a vyučujícím.

https://www.youtube.com/watch?v=7S_Mx-IQTxw&t=1400s

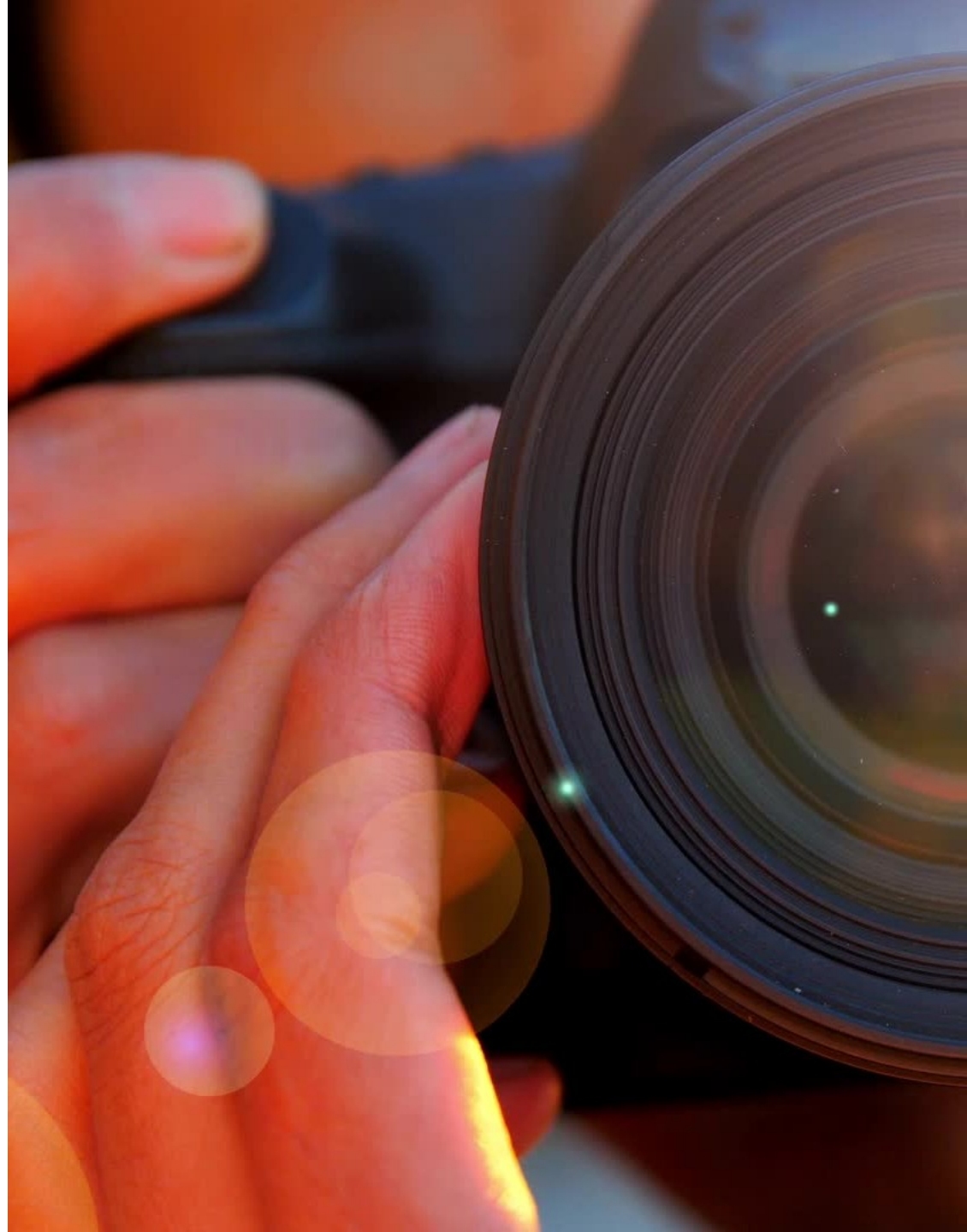
Cca 23:24 minuta

2) Pozorujte ten stejný úsek ze záznamu z výuky podle Flandersova systému pro pozorování interakce.

UČITEL/ZAZNAMENEJTE FREKVENCI POZOROVANÉHO JEVU	
	Akceptuje žákovy pocity, projevuje sympatie konstruktivním způsobem.
	Chválí a povzbuzuje, žertuje, souhlasí s žákovým výkonem.
	Využívá, akceptuje, objasňuje a rozvíjí myšlenky žáků.
	Klade otázky, stimuluje žáky, nejde o řečnické otázky.
	Vykládá, sděluje, přednáší, uvádí své názory.
	Dává pokyny či příkazy.
	Kritizuje, uplatňuje svou autoritu, chce změnit žákovo nevhodné chování nebo činnost.

Základní vlastnosti vědeckého pozorování

- © Plánovitost (předmět a čas pozorování jsou stanoveny dopředu, způsob pozorování je přesně určený a vyzkoušený)
- © Systematičnost (pozorování se neuskutečňuje živelně, ale organizovaně v určitém čase nebo intervale)
- © Objektivnost (pozorování je co nejméně ovlivněno subjektivními pocity a názory výzkumníka, náhodností a nepřesností)

„Nie každé prostredie poskytuje ideálne možnosti na pozorovanie. Lepšie sa pozoruje v uzavretých alebo ohraničených priestoroch než v otvorených priestranstvách. Dobre sa pozoruje napríklad pieskovisko, kde sa hrajú deti, ale náročné na pozorovanie je celé detské ihrisko. Veľká plocha a množstvo detí na ihrisku komplikuje pozorovanie. Dobre sa pozoruje v herni alebo v obývačke. Špeciálnym problémom je školská trieda. Je to síce ohraničené prostredie, ale je tu okolo 30 aktérov, činnosti tu prebiehajú rýchlo a frekventovane sa aj striedajú. Pri pozorovaní v triede je nevyhnutné urobiť videonahrávku a podrobné pozorovanie urobiť z nej.“
(Gavora, 2010)

Typy pozorování

- Zúčastněné a nezúčastněné pozorování – různá míra zapojení výzkumníka do sledovaných aktivit od nezúčastněnosti po plné zúčastnění
- Přímé a nepřímé pozorování – fyzická přítomnost výzkumníka versus zprostředkovaný záznam dění
- Strukturované a nestrukturované pozorování – zatímco při **strukturovaném** pozorování se badatel/ka zaměřuje na předem definované projevy jednání (zpravidla i jejich frekvenci a intenzitu), které obvykle zapisuje do záznamového archu, při pozorování **nestrukturovaném** sleduje veškeré projevy chování, přičemž se řídí jen obecně definovanými otázkami
- Otevřené a skryté pozorování – při otevřeném pozorování jsou účastníci výzkumu otevřeně informováni o roli badatele, zatímco při skrytém pozorování je jeho identita utajena

Principy správného pozorování

Formulujte si jasný předmět pozorování, tj. co přesně pozorujete

Rozmyslete si, jestli realizujete pozorování v rámci *kvalitativního* výzkumu (méně strukturované) nebo v rámci výzkumu *kvantitativního* (více strukturované, zaznamenávání četností apod.)

Pozorujte deskriptivně, tj. zaznamenávejte pouze to, co vidíte (nedomýšlejte, nepsihologizujte)

V kvalitativním pozorování je možné do terénních poznámek zahrnout interpretační nápady/postřehy, ty je však nutné graficky oddělit od poznámek

Zvolte vhodný způsob záznamu s ohledem na typ a předmět pozorování (pozorovací arch, deník, terénní poznámky, mapa třídy)

Postup kvalitativní analýzy dat

(1) třídění dat, jejich kódování a kategorizace

(2) formulace základních (jádrových) tvrzení

(3) interpretace

(4) komparace (typologizace)

(5) teoretická generalizace

(Švaříček & Šedová, 2013)

Co je cílem kvalitativní analýzy dat?

- Identifikovat důležitá témata a kategorie
- Určit vztahy mezi významovými kategoriemi
- Interpretovat kategorie a vztahy mezi nimi
- Vybrat klíčové úryvky/citace ilustrující hlavní zjištění a zařadit je vhodně do textu

Otevřené kódování - jak na to?

01

Procházíme data (např. přepisy rozhovorů) a zatrháváme důležitá místa

02

K důležitým úryvkům si píšeme komentáře, které úryvek nějakým způsobem rozvíjí

03

Z komentovaných úryvků tvoříme první kódy

Co je to kód?

- V kvalitativní analýze je kód nejčastěji slovo nebo krátká fráze, které vyjadřují nejvýznamnější nebo shrnující znak určité skupiny textových nebo vizuálních dat
- Významová kategorie, klíčové slovo, heslo...
- Pod jedním kódem shromažďujeme úryvky, které spolu tematicky souvisí

Co
přesně
kóduji?

Jednotkou je významový celek –
např. sousloví, věta, odstavec –
členíme tak, aby měl sám o sobě
smysl.

Úryvky musí mít rozumnou fyzickou
velikost

Aktivita II

- PRACUJTE NEJPRVE INDIVIDUÁLNĚ, NÁSLEDNĚ VE SKUPINÁCH. KÓDUJTE PŘEDLOŽENOU UKÁZKU Z ROZHOVORU.
- TEXT SI NEJPRVE CELÝ PŘEČTĚTE - PIŠTĚ SI KOMENTÁŘE.
- AŽ PŘI DRUHÉM ČTENÍ PŘIŘAZUJTE ÚRYVKŮM KÓDY.

Typy kódů

- Kódy mohou vycházet z teorie – připravím si je před samotnou analýzou a následně je aplikuji na data („teoretická mřížka“).
- Kódy mohou vycházet ze samotných dat – „zakotvené kódy“.
- Zpravidla obě strategie kombinujeme, v kvalitativní analýze dat bychom se ale měli **co nejvíce snažit o tvorbu zakotvených kódů.**
- Pozor na příliš obecné versus příliš konkrétní kódy

Na co při kódování myslet

- Data čteme opakovaně
- Snažíme se držet samotných dat – tj. „nešroubovat“ na data vlastní předpoklady
- Kód by měl být v datech **zastoupen opakovaně** a data bychom měli kódovat systematicky
- Pokud se kódy v datech potkávají, ukazuje to na zajímavé souvislosti

Co dělat po otevřené m kódování?

Po fázi otevřeného kódování následuje fáze **kategorizování**

Je potřeba vytvořit seznam kódů a jejich výskytů a významově příbuzné kódy **shlukovat do kategorií** (nebo naopak kódy obecnější povahy rozštěpit na dílčí sub-kódy)

V další fázi analytické práce hledáme **vztahy mezi identifikovanými kategoriemi**, ty pak tvoří kostru analytického „příběhu“ či hlavní argumentační linie výsledné studie

Vztahy mezi kategoriemi je vhodné nějak **graficky znázornit** (schéma, diagram, model apod.)

Interpretace

Systematický rozbor toho, co kategorizovaná data **znamení**; neexistuje striktní hranice mezi analýzou a interpretací.

Při vysvětlování významu našich dat využíváme odbornou teoretickou literaturu, zjištění z jiných výzkumů, vlastní zkušenosti z jiných výzkumů apod.

Je třeba jasně (třeba i graficky) odlišit, kde končí data a kde začíná autorčina/autorova interpretace.

Příklad postupu kvalitativní analýzy dat (step by step) v interaktivní osnově

<https://is.muni.cz/auth/el/ped/podzim2021/SZ6006/index.qwarp?prejit=6830654>

Děkuji za pozornost

Docházka